

Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Belirlenmesinde Karşılaşılan Güçlükler ve Güvenirlilik Sorunu*

Arzu ÖZYÜREK**, Hülya GÜLAY OGELMAN***

Makale Bilgisi	ÖZET
<i>Geliş Tarihi:</i> 15.01.2020	Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde güvenilir veriler elde etmek, konuyla ilgili bilimsel çalışmaların sonuçlarını etkileyecek bir unsurdur. Bu çalışmada, anne-baba tutumları konusunda çalışma yapan öğretim elemanlarının karşılaştıkları güçlükler ve verilerin güvenilirliğinin artırılmasına ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Nitel olarak tasarlanan bu çalışmada, anne-baba tutumları konusunda lisans üstü çalışma yürüten ve konuyla ilgili akademik çalışmaları bulunan 20 kişi çalışma grubunu oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında, açık uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Veriler, betimsel olarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, araştırmalarda karşılaşılan güvenirliliği olumsuz etkileyecek durumların anne-babalardan, ölçme araçlarından ve kurumlardan kaynaklandığı belirlenmiştir. Sorunların başında, anne-babaların samimi cevaplar vermeyip kendi tutumları yerine hangi tutumun daha iyi/ideal olduğunu düşünüyorlarsa onu işaretlemesi, özellikle babaların ölçekleri doldurmak istememeleri olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar, anne-baba tutumlarına ilişkin verileri orta düzeyde güvenilir bulmuşlardır. Çocuğun büyüme ve gelişmesinde anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Ölçme aracı, veri toplama modeli, verilerin toplanması öncesi, veri toplama sırası ve sonrasında alınacak önlemlerle güvenirliliğin artırılması sağlanabilir.
<i>Kabul Tarihi:</i> 02.05.2020	
<i>Erken Görünüm Tarihi:</i> 06.05.2020	
<i>Basım Tarihi:</i> 31.01.2022	
Anahtar Sözcükler: Anne-baba tutumları, güvenirlilik, tutum ölçekleri, çocuk yetiştirme tutumları.	

Difficulties Experienced in the Determination of Parenting Attitudes and the Reliability Problem

Article Information	ABSTRACT
<i>Received:</i> 15.01.2020	Collecting reliable data in the determination of parenting attitudes is a factor that would affect the results of scientific studies on the topic. The present study aimed to assess the difficulties experienced by the faculty members who study parenting attitudes and their views on improving the reliability of the related data. In the present qualitative study, the study group included 20 individuals who were conducting post-graduate studies on parental attitudes and conducted academic studies on the topic. The data were collected with open-ended questions. The data were analyzed with the descriptive analysis method. As a result, it has been determined that the situations that will negatively affect the reliability encountered in the researches are caused by parents, measurement tools and institutions. It was determined that the most significant problem was the insincere responses of the parents that they indicated the response they considered most adequate/ideal instead of their actual attitudes, and especially the refusal of the fathers to respond to the questions. The participants considered the data on parental attitudes as moderately reliable. Parental attitudes towards parenting play an important role in the growth and development of the child. Reliability could be improved with the measurement instrument, data collection model, and measures that could be taken before, during and after the data collection stages.
<i>Accepted:</i> 02.05.2020	
<i>Online First:</i> 06.05.2020	
<i>Published:</i> 31.01.2022	
Keywords: Mother-father attitudes, reliability, attitude scales, child rearing attitudes.	

doi: 10.16986/HUJE.2020060126

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

Kaynakça Gösterimi: Özyürek, A., & Ogelman, H. G. (2022). Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde karşılaşılan güçlükler ve güvenirlilik sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1), 43-57. doi: 10.16986/HUJE.2020060126

Citation Information: Özyürek, A., & Ogelman, H. G. (2022). Difficulties experienced in the determination of parenting attitudes and the reliability problem. *Hacettepe University Journal of Education*, 37(1), 43-57. doi: 10.16986/HUJE.2020060126

* Bu araştırma için Karabük Üniversitesi 26/01/2016 tarih ve 2016/02 toplantı karar yazısıyla etik kurul onayı alınmıştır.

** Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Çocuk Gelişimi ABD, Karabük-TÜRKİYE. e-posta: a.ozyurek@karabuk.edu.tr (ORCID: 0000-0002-3083-7202)

*** Prof. Dr., Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi ABD, Sinop-TÜRKİYE. e-posta: ogelman@sinop.edu.tr (ORCID: 0000-0002-4245-0208)

1. GİRİŞ

Bilimsel çalışmalarda; neyin, niçin, ne zaman, nerede, nasıl yapılacağı sorularını cevaplamak, topluma ve bilime katkı sunacak sonuçlar üretmek amaçlanmaktadır. Fen bilimlerinde, özellikle deneysel çalışmalarda birçok değişkenin etkisini kontrol altına almak daha olası iken sosyal bilimlerde yapılan araştırmalar, kişisel ve çevresel olmak üzere farklı değişkenlerden etkilenebilir. Bilim, bilimsel bir yöntemle edinilen bilgileri kapsamaktadır. Sosyal bilimler; insanlar, topluluklar, firmalar veya gruplar gibi insanların bireysel veya toplu davranışlarını incelemektedir ve psikoloji, sosyoloji, ekonomi gibi disiplinler şeklinde ele alınmaktadır. Bilimsel bir yöntem mantıksal ilkelere dayanmalı, elde edilen çıkarımlar gözlemlenen kanıtlarla eşleşmelidir. Tekrarlanabilir olmalı, başka bilim insanları benzer bilimsel bir çalışma yaptığında aynı olmasa da benzer sonuçlar elde edilebilmelidir (Bhattacharjee, 2012).

Sosyal bilimlerde uygulanan bilimsel yöntem, nicel veya nitel verilerin toplanması, veri toplama araçları ve teknikleri, verilerin analizini içerir (Bhattacharjee, 2012). Nicel araştırmalar sayısal verilere, nitel araştırmalar sayısal olmayan verilere dayanırken karma araştırmalar nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin karışımını içermektedir. Birçok araştırmacı, nicel araştırmalarda insan davranışlarının olası nedenlerini araştırır, tahminler ve genellemeler yaparak neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışır. Nitel araştırmacılar ise insan davranışlarını anlamının ötesinde genelleme yapmak gibi bir amaç gütmeyenler, olayları doğal ve bütünsel olarak incelerler (Johnson ve Christensen, 2014).

Bilimsel yöntem içinde yer alan kavramlardan biri ölçmedir. Ölçme, bir nesne veya bireyin belli bir niteliğe ne kadar sahip olduğunu ortaya koymaktadır ve bu nedenle ölçsüz bilim düşünülemez. Belirli kuramsal yapılardan çıkarılan sonuçların doğruluğunun belirlenmesi için ölçüm gereklidir. Ölçme anlayışını, değerlendirmesini ve farklılaşmasını kullanan bilimde ölçüm sayılabilir sembollerle bir nesne, olgu veya tutuma ait bir özelliği göstermektedir. (Çakmur, 2012; Kan, 2006a). Bir çalışmada, araştırılan sorunun yansıtılabilmesi için dikkatli bir planlama yanında kullanılacak ölçüm aracının etkinliği de gerekmektedir. Ölçme aracının geliştirilmesi, uygulanması, puanlanması, yorumlanması gibi süreçlerde hatalar meydana gelebilir. Sonuçlara olabildiğince az hata karışması güvenilirlik açısından önemlidir, en ideali ise doğruya en yakın ölçme yapabilmektir. Ölçme aracı yanında, ölçmeci, ölçülen özellik ve ölçme yapılan ortam hataya neden olabilir (Baştürk, 2014).

Bilimsel araştırmalarda ölçme sürecinde, ölçülecek özelliğe ait kuramsal çerçevenin dikkate alınması gerekir. Araştırmacı değişkenleri en iyi tanımlayan kuramsal yaklaşımı tercih ederek ölçeğini buna göre geliştirir. Özellikle psikolojik özellikler doğrudan gözlenemeyeceğinden, ölçülmek istenen özelliklerin gözlenebilir hale getirilerek sayısallaştırılmasında ölçeklerden yararlanır. Ölçeklerin kişiler ve zamana göre değişmezlik özelliğine sahip olması, likert ölçeklerde anlaşılabilir yorumların yapılması gerekmektedir. Hataların önlenmesi için araştırmanın başlangıcında amaçlar, yöntem ve istatistiksel analizlerin doğru belirlenmesi yanında evrenin yapısına uygun örneklem seçilmeli, analizler araştırma konuları ile ölçme alanlarında uzman ve/veya deneyimli olan kişilerce yapılmalıdır. Toplum ve bilimin gelişebilmesinde, bilimsel araştırma sonuçları önem taşıdığından elde edilen sonuçların doğru ve güvenilir olması gerekmektedir (Bayat, 2014).

Güvenirlik, kullanılan ölçüm aracının tekrarlarında veya farklı koşullarda aynı sonuçları vermesidir. Ölçümün tutarlılığı olarak nitelendirilen güvenilirliğin artırılmasında olabildiğince hatadan uzak olması gerekir ve hatayı azaltma yönünde alınan tedbirlerin güvenilirliği artırması beklenmektedir (Drost, 2011). Sosyal bilimler araştırmalarının önemli bir bölümünde, ölçüm yöntemi başkalarından bilgi toplamayı içerebilmektedir. Bu noktada, güvenilirliği arttırmak için çeşitli uygulamalara gidilebilir. Örnek olarak, gözlem için daha fazla sayıda birbirinden habersiz araştırmacıdan yararlanılabilir, anket kullanılıyorsa yalnızca katılımcıların cevaplarını bildiği sorular sorulabilir, sorularda belirsizlik olan maddelerden kaçınılabilir ve ifadeler basitleştirilebilir. Anlamları bilinmeyen veya zor olan kelimelerden kaçınılabilir. Araştırmacı notlarını yüksek kalitedeki bir ses kayıt cihazıyla kaydedebilir ve verilerin kodlanmasında, analizinde bilgisayar programlarından yararlanılabilir (Bhattacharjee, 2012; Creswell, 2013). Ölçümlerde güvenilirliğin yüksek olması için olabildiğince gerçeğe yakın olması beklenir. Güvenirliğin saptanmasında ölçme aracının belirli zaman aralıklarıyla aynı gruba yeniden uygulanması şeklinde test-tekrar test, benzer ölçme araçlarının aynı gruba aynı zamanda uygulanması şeklinde eşdeğer formlar, iç tutarlık katsayısının belirlenmesi gibi yöntemler kullanılabilir (Tan, 2008). Ölçme aracının neyi ölçtüğü veya verilerin ölçülecek özellikleri yansıtacak nitelikte olup olmadığı geçerlik çalışmalarıyla elde edilmektedir. Geçerlik, ölçme araçlarının ölçülecek özellikleri, diğer özelliklerle karıştırmadan doğru şekilde ölçme düzeylerini yansıtır. Fakat ölçme aracının ne kadar geçerli ve güvenilir olduğunu belirlemek kolay değildir (Baştürk, 2014; Baykul, 2000). Bunun için uzman görüşü alınarak yapılan mantıki geçerlik ve belirli kriterlere göre yapılan deneysel geçerlikten yararlanılmaktadır.

Sosyal bilimlerin alanının konusu insandır ve insana ait özelliklerin gözlenip ölçülmesi daha zor olduğundan elde edilen sonuçlar doğa bilimlerine göre daha az kesinlik göstermektedir. Çeşitli faktörler, ölçülen özelliğe etki ettiği için elde edilen değerler araştırmacının göz önünde bulundurduğu faktörlerden farklılık gösterebilir. Bireylerin sosyo-demografik özellikleri, sağlık veya ruhsal durumu, ortamın özellikleri, uygulamadan ve ölçme aracından kaynaklanan vb. etmenler ölçüm sonuçlarını olumsuz etkileyebilir. Tutumlar, inançlar ve kanaatlerin dolaylı olarak ölçülebilmesi, çevresel koşullara göre değişebilmesi veya kullanılan ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliği gibi nedenlerle ölçülmesi oldukça zordur. Bu süreçte beklenmeyen pek çok durumla karşılaşılacağından araştırmacıların dikkatli olması gerekir. Özellikle sosyal bilimlerde ölçülen kavramlar genellikle soyut ve karmaşık olduğundan, ölçmeler dolaylı olarak yapılmaktadır. Somut özelliklerin ölçülmesinde güvenilir ölçeklerden yararlanmak sorun olmasa da soyut özelliklerin ölçülmesinde sorun olabilir. Ölçme aracının güvenilir ve geçerli yanında ölçmeyi yapan bireyin konu hakkında yeterli bilgiye sahip olması, hata kaynaklarını bilerek önlemler alması hatayı azaltabilir

(Bayat, 2014; Ercan ve Kan, 2006). Johnson ve Christensen (2014), araştırmacıların, test geliştirirken, psikolojik özellikleri ve durumları da göz önünde bulundurulmaları gerektiğini ifade etmiştir.

Sosyal bilimler alanında, araştırmalarda ortaya çıkabilecek sorunlardan bazıları; toplumsal olayların/durumların karmaşık bir yapıya ve çok sayıda değişkene sahip olmaları ile bağımsız değişkenlerin birbirlerini etkilemeleri şeklinde ifade edilebilir (Baloğlu, 1997). Sosyal bilimlerde ölçüm hatalarını ve veri toplama sürecindeki belirsizliği azaltarak incelenen popülasyonlar hakkında yanlış sonuçlara yol açabilecek hataları azaltmak için çoklu göstergelerden yararlanılabilir (Cheliotis, Lu ve Song, 2015). Bireylerin bedensel, fizyolojik, kişilik vb. özellikleri yanında ilgileri, tutumları, değerleri, inançları vb. çeşitli ölçme araçlarıyla sayısal olarak ölçülmektedir. Fakat bu nitelikler yönünden bireyler arasında oldukça geniş sayılabilecek farklar bulunmaktadır. Bireyi bir bütün olarak tanımak, karşılaştığı problemlerin çözümünde yardım edebilmek veya bireyle ilgili kararlarda geleceğe yönelik yordama yapmak amaçlandığında, bireyin çok çeşitli yönleri hakkında bilgi edinilmesi gerekir. Bireyi tanımadaki hakkında bilgi toplamak, bilgileri anlamlı şekilde analiz etmek, değerlendirmek, yorumlamak ve sentezlemek gerekmektedir (Özgüven, 2012). Bir durum veya konuyla ilgili daha güvenilir bilgiler elde etmek için farklı bilgi kaynaklarından yararlanmak gerekmektedir.

1.1. Problem Durumu

Anne-babalar, çocuk gelişimi için birincil ve en önemli çevreyi oluştururlar. Anne ve babaların çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları, farklı durumlarda ebeveyn-çocuk etkileşimini tanımlamakta ve anne-babaların çocuklarına yönelik uygulamalarına yön vererek çocuğun gelişimini etkilemektedir (Erkan, 2013). Anne-babaların çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları, değişen yaşam koşulları doğrultusunda değişim gösterebilmektedir. Bu nedenle, anne-babaların çocuklarına yönelik davranışları ve tutumlarını ortaya koymak, her zaman önemini koruyacaktır (Daggett vd., 2000). Bireylerin ebeveynlik tutumlarının belirlenmesi hem anne-babalara yönelik çalışmalar hem de çocuklarla ilgili çalışmalarda önemli veri kaynağı sunmaktadır. Bu aşamada, bireyleri tanımaya yönelik yöntem ve araçlara gereksinim vardır. Bireyi tanıma teknikleri, bilgiyi veren kaynak kişi ve bilginin elde edilme sürecine göre gruplandırılmaktadır. Bunlardan bir bölümünü gözlem ve görüşmeye dayalı teknikler oluşturmaktadır (Özgüven, 2012).

Anne-babaların çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri tutumların değerlendirilmesinde kişisel görüşlerinin sorulması, araştırmacıya tek yönlü bir değerlendirme olanağı sunabilir. Bunun dışında, araştırmanın amacı, çalışma grubu, araştırmaya ayrılan süre vb. dikkate alınarak yüz yüze görüşme yöntemiyle tutumların belirlenmesine çalışılabilir veya gözlem yapılabilir. Anketlerden daha kişisel ve sorunları net olarak ortaya koymayı sağlayan bir veri toplama yöntemi olan görüşme, bireyin evinde veya iş yerinde yapılabilirken bazı katılımcılar bu durumdan rahatsız olabilir. Görüşmeci, görüşme sırasında gözlediği tepkileri yorumlarken hata yapabilir. Odak grup görüşmeleri gibi görüşme yöntemi kullanıldığında ise, katılımcılar başkalarının önünde düşüncelerini dile getirmekten kaçınabilirler. Gözlem ise araştırmacının tarafsız ve pasif bir dış gözlemci olduğu doğrudan gözlem ve araştırmacının olaya aktif olarak katıldığı katılımcı gözlem olarak yürütülebilmektedir (Bhattacharjee, 2012). Fakat görüşme ve gözlem, diğer yöntemlere göre daha çok zaman gerektirdiğinden araştırmacı tarafından ekonomik bir yöntem olarak görülmebilir. Bu bağlamda anne-baba tutum ölçekleri, çocukların gelişimini takip etme ve ebeveynlerin çocuk üzerindeki etkilerini ortaya koyma açısından önemli bilgiler sağlayabilmektedir.

Alan yazın taraması sonucunda, anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesine yönelik ölçme araçlarının genellikle derecelendirmeli ölçekler olduğu görülmektedir. Bu ölçme araçlarında, anne-baba tutumları likert tipi (her zaman, nadiren vb) derecelendirmeye dayalı ve ebeveynin kendi tutumunu değerlendirmesine yönelik ifadeler aracılığıyla değerlendirilmektedir. Bu ölçeklere Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum ölçeği-PARI (Öner, 1996), Aile Tutum Envanteri (Özdemir, 1991), Ebeveyn Tutum Ölçeği (Demir ve Şendil, 2008), Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği-PARQ (Öner, 1996), Aile Çocuk Yetiştirme Tarzları Ölçeği (Ural vd., 2012), Ebeveynlik Stilleri ve Boyutları Ölçeği (Önder ve Gülay, 2009) ve Ebeveyn Davranış Değerlendirme Ölçeği (Diken, Topbaş ve Diken, 2009) örnek verilebilir. Ergenlik dönemindeki veya daha büyük bireylerin anne-babalarının, anne-baba tutumlarının belirlenmesinde ise, ergenin veya yetişkinin kendi anne-babasının tutumunu belirleyen ifadelerle katılım derecesini işaretlemesi istenerek bir sonuca varılmaktadır (Dirik, Yorulmaz ve Karancı, 2015; Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008; Yılmaz, 2000). Türkiye’de anne-baba tutumlarının belirlenmesine yönelik çok sayıda ölçme aracı ve bu ölçme araçları kullanılarak yapılan çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Çalışmalarda, anne-babaların davranışlarının demografik değişkenler (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Karabulut Demir ve Şendil, 2008; Sak vd., 2015), eğitime katılım (Pekkarakaş, 2010), sosyalleşme (Ceylan, 2017), özgüven (Çakırlı, 2017), problem çözme becerisi (Görücü ve Karakuş, 2017) gibi faktörlerle ilişkileri incelenmiştir. Anne-baba tutumlarının çocuklarla ilgili farklı değişkenler üzerindeki etkilerinin okul öncesi ve çocuk gelişimi alanlarında sıklıkla incelenen konulardan olduğu söylenebilir.

Anne-baba tutumlarının belirlenmesinde derecelendirmeli ölçeklerden sıklıkla yararlanılmakla birlikte bu yöntemin avantajlarının ve sınırlılıklarının ortaya konulmasına yönelik çalışmalar oldukça azdır. Anne ve babaların çocuklarına yönelik tutumlarıyla çocuk yetiştirmeye ilişkin görüşleri arasında farklılıklar olabilmektedir (Özyürek, 2017). Yapılan alan yazın taramasında, anne-baba tutumlarıyla ilgili ölçme araçlarının geliştirilmesinde uzmanların karşılaştıkları sorunları, alınan önlemleri ve konuyla ilgili önerileri ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada, sosyal bilimler alanında yer alan anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde güvenilirliği olumsuz etkileyebilecek durumlar ve çözüm önerileri ele alınmıştır. Yukarıda belirtilen ve sosyal bilimlerdeki çalışmaları etkileyen farklı değişkenler göz önünde bulundurulduğunda, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde de güvenilir veriler elde etmenin güç olduğu söylenebilir. Bu

durumun, yapılan bu çalışmanın özgünlüğünü arttırabileceği ve çalışma sonuçlarının konuyla ilgili sonraki çalışmalara rehberlik edebileceği düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada çocuk gelişimi ve eğitimi alanında uzman olup özellikle anne-baba tutumlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar yapan araştırmacıların anne-baba tutumlarının belirlenmesinde güvenilirlik konusundaki görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmanın temel amacına paralel olarak cevap aranan sorular şöyledir:

- Araştırmacıların, anne-baba tutumlarının belirlenmesinde karşılaştıkları veri güvenliğini olumsuz etkileyecek sorunlar nelerdir?
- Araştırmacıların anne-baba tutumlarının belirlenmesinde güvenilirliği olumsuz etkileyecek durumlara yönelik aldıkları önlemler nelerdir?
- Araştırmacıların, anne-baba tutumlarının belirlenmesinde güvenilirliği arttırmak için önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu çalışma, olgubilim deseninde tasarlanmış nitel bir araştırmadır. Çalışmada katılımcıların konuya ilişkin deneyimlerini belirlemek amaçlanmıştır. Olgubilimde, belirlenen olguyla ilgili bilgilerin elde edilmesi amacıyla katılımcıların deneyimlerinden yararlanılmakta, olguya yükledikleri anlamlar ve öznel deneyimlere öncelik verilmektedir (Annells, 2006).

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde YÖK Tez Merkezi internet sayfasından 1990-2017 yılları arasında yapılan lisansüstü çalışmalar “ebeveyn tutumları” ve “çocuk yetiştirme tutumu” anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır. Tez adı ve özetleri incelenmiş, okul öncesi çocuğa sahip ebeveynlerle yapılan toplam 54 yüksek lisans ve 6 doktora tezi olduğu görülmüştür. Tez çalışmasında iletişim için e-postasını yazan araştırmacılar ve tez danışmanları e-posta yoluyla çalışmaya katılıma davet edilmiştir. Toplam 34 kişiye ulaşılmaya çalışılmış, 12 araştırmacı ve 8 danışmandan geri dönüt alınmıştır. Böylece 10 öğretmen/öğretim görevlisi ve halen bir üniversitede akademisyen olarak görev yapan 10 olmak üzere, toplam 20 kişi çalışma grubunu oluşturmuştur.

Verilerin toplanmasında, açık uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan sorular, çalışma amacına uygunluk açısından incelenmek üzere, anne-baba tutumları konusunda akademik çalışmaları bulunan iki ve daha sonra ölçme alanında bir uzmana gönderilmiş, görüşler doğrultusunda düzenlemeler yapılarak son hali verilmiştir. Çalışma grubuna, sorular e-posta yoluyla ulaştırılmış ve aynı yolla cevaplar alınmıştır. Katılımcılara “Anne-baba tutumları konusunda çalışırken güvenilirliği etkileyeceğini düşündüğünüz bir sorunla karşılaştınız mı, hangi tür sorunlarla karşılaştınız?” “Karşılaştığınız veya olası sorunlara yönelik nasıl bir önlem aldınız?” ve “Anne-baba tutumlarının belirlenmesinde, daha güvenilir veriler elde edilebilmesi için neler önerirsiniz?” soruları sorulmuştur. Katılımcılardan sorulara yazılı olarak cevap vermeleri istenmiş, her bir soru için tüm katılımcıların verdiği cevaplar bir araya getirilerek analize hazırlanmıştır.

Veri analizinde, araştırma tasarımı çerçevesinde toplanan verilerin özetlenmesini ve yorumlanmasını kapsayan betimsel analizden yararlanılmıştır. Katılımcılara K1-K20 arası birer kod verilmiştir. Her soruya verilen cevaplar ayrı ayrı incelenerek benzer olanlar gruplanmıştır. Katılımcıların deneyimleri betimlenip açıklanarak temalar ortaya çıkarılmış, katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiş, bulgular özetlenmiş ve yorumlanmıştır (Aydın, 2018).

3. BULGULAR

Bulgular, alt problemlere göre “anne-baba tutumlarının belirlenmesinde karşılaşılan güvenilirliği olumsuz etkileyebilecek durumlar, karşılaşılan veya olası sorunları çözmek için alınan önlemler ve anne-baba tutumlarının belirlenmesinde güvenilirliği arttırmaya yönelik öneriler” olmak üzere üç tema altında ele alınarak yorumlanmıştır.

Tema 1: Anne-Baba Tutumlarının Belirlenmesinde Karşılaşılan Güvenirliği Olumsuz Etkileyebilecek Durumlar

Bu tema başlığı altında, katılımcılara anne-baba tutumları konusunda çalışırken güvenilirliği etkileyen olumsuz durumlarla karşılaşp karşılaşmadıkları ve ne tür sorunlarla karşılaştıkları sorulmuştur. Alınan cevaplar Tablo 1’de sunulmuş ve örnek ifadeler verilmiştir.

Tablo 1.

Araştırmacılara Göre Anne-Baba Tutumlarını Belirlemede Güvenirliği Etkileyen Durumlar

	Karşılaşılan Sorunlar	n	Katılımcı No
Katılımcılardan Kaynaklanan Sorunlar	Ebeveynlerin, samimi cevaplar vermeyip kendi tutumları yerine hangi tutumun daha iyi/ideal olduğunu düşünüyorlarsa onu işaretlemesi	10	K2, K5, K7, K8, K12, K19, K13, K14, K15, K20
	Ebeveynler ve özellikle babaların ölçekleri doldurmak istememesi	9	K3, K5, K6, K8, K10, K12, K16, K17, K20
	Özellikle babanın doldurması gereken ölçeği annenin doldurması veya anne-babanın birlikte doldurması gibi nedenlerle ölçeklerdeki işaretlemelerin aynı olması	3	K3, K7, K19
	Doldurulması için verilen ölçeklerin uzun süre sonra geri dönmesi veya hiç dönmemesi	3	K1, K2, K3
	Ölçme araçlarındaki tüm maddelerin cevaplanmaması	2	K1, K5
	Tüm ifadelerle aynı cevapların işaretlenmesi-okumadan işaretlenmesi	2	K6, K13
	Annelerin çocuklarını ellerinden alınacağını düşünmesi	1	K4
	Bazı ebeveynlerin okuma-yazma bilmemesi	1	K10
Ölçme Araçlarından K. Sorunlar	Ölçme araçlarının anne-babaların kendi bildirimlerine dayanması	3	K14, K15, K20
	Ölçme araçlarının istenen bilgiyi tam olarak yansıtmaması	2	K16, K18
	Ölçme araçlarının geliştirilmesinden çok uzun zaman geçmiş olması	1	K2
	Ölçme araçlarının madde sayısının çok olması	1	K2
	Uyarlaması yapılan ölçekler incelendiğinde çeviri hataları görülmesi	1	K4
	Uyarlaması yapılan eski ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliği incelendiğinde farklı yapıların oluştuğunun görülmesi	1	K4
Kurumdan K. Sorunlar	Kurumların ölçekleri ailelere ulaştırmak istemeyip durumu zorlaştırmaları	1	K12

Tablo 1’de araştırmacıların anne-baba tutumlarını belirlemede güvenirliliği etkilediğini düşündükleri durumların anne-babalardan, ölçme araçlarından ve kurumlardan kaynaklanan sorunlar başlığı altında toplanmıştır. Sorunların başında ebeveynlerin samimi cevaplar vermeyip kendi tutumları yerine hangi tutumun daha iyi/ideal olduğunu düşünüyorlarsa onu işaretlemesi (n=10), ebeveynlerin ve özellikle babaların ölçekleri doldurmak istememeleri (n=9) gelmektedir. Karşılaşılan diğer sorunlar ise özellikle babanın doldurması gereken ölçeği annenin doldurması veya birlikte doldurmaları gibi nedenlerle anne ve babaların ölçeklerdeki ifadeleri aynı işaretlemeleri (n=3), doldurulması için verilen ölçeklerin uzun süre sonra geri dönmesi veya hiç dönmemesi (n=3), ölçme araçlarındaki tüm maddelerin doldurulmaması (n=2), tüm ifadelerle aynı cevapların işaretlenmesi-okumadan işaretlenmesi (n=2), annelerin çocuklarını ellerinden alınacağını düşünmesi (n=1), bazı ebeveynlerin okuma-yazma bilmemesi (n=1) gibi ebeveynlere bağlı nedenler gelmektedir.

Örnek ifadeler:

“Çalışmamızda 800 aileye soru formu iletilmiş, 300’e yakın veri geri dönmemiş, geri dönen ölçeklerden anne ya da baba tarafından doldurulmayan ölçeklerin olması sebebiyle bu ölçekler değerlendirilmemiş, aynı doldurulduğu belirlenen ölçekler ve sorulara sürekli aynı cevapların verildiği formlar da çıkarılınca elimizde 300 aile kalmıştır. Yani neredeyse belirlediğimiz grubun üçte birinden sağlıklı veri toplanabilmiştir.” (K6)

“Ebeveynler bu tür çalışmalarda objektif olarak nasıl olduklarını değil, arzuladıkları ya da ideal olan anne baba tipini sanki öyle imiş gibi aktarıyorlar. Zaten anketi doldurmak istemedikleri için okumadan ikisinin yerine bir dolduruyor. (K7)

“Veliler formu doldurmak istemediler, uzun ve zaman alıcı olduğunu söylediler.” (K11).

“Anne-baba tutumları konusunda çalışırken en çok babaya ulaşmada sorun yaşadım. Tutum ölçeklerini anneye verdim, fakat babaların bunu doldurduğunu düşünmüyorum.” (K13).

“En önemli sorun ebeveyn tutumlarının bağlama göre değişmesi; diyelim ki akademik sorunlar söz konusu olduğunda otoriter olan bir ebeveynin çocuğunun arkadaş ilişkileri ya da ev içi durumlarda izin verici olması gibi. Dolayısıyla bağlamlara göre ölçüm yapabilecek ölçekler olmalı diye düşünüyorum. Yine ebeveynlerin tutumlarını ölçerken örneğin dört tutumdan da değerlendirme aldığımız için tabir yerindeyse biraz otoriter biraz demokratik gibi değerlendirmeler alıyoruz.” (K16).

“Genellikle ölçme aracı yüz yüze değil de eve gönderilerek yaptırılıyor. Bu da eksik bilgiye neden olabiliyor. Aileler genelde idealleri işaretliyor, oysa gerçek başka.” (K8).

“Ailelerin daha olumlu maddeleri işaretleme eğilimlerinin olmasıydı.” (K14).

"Anne babaların formların üzerine bazı notlar yazdıkları, notlar sonucu istismara uğramış çocuklarıyla ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını yazdıkları, yazdıklarıyla işaretledikleri seçeneklerin uyuşmadığı gözlemlendi. Ayrıca anne-babaların tutumlarıyla ilgili sorulan soruları samimiyetle doldurmadıkları, bu tarz çalışmalardan hoşlanmadıkları gözlemlendi." (K12).

"Anne-baba tutumları konusunu çalışırken ebeveynlerin okuma yazma düzeylerinin yeterli olmaması sorun olarak ele alınabilir." (K10).

Ölçme aracına bağlı sorunlar ise anne-baba tutumlarını değerlendirmede kullanılan ölçme araçlarının anne-babaların kendi bildirimlerine dayanması (n=3), ölçme araçlarının istenen bilgiyi tam olarak yansıtmaması (n=2), oldukça eski tarihli olması (n=1), madde sayısını çok olması (n=1), uyarlaması yapılan ölçeklerde çeviri hatalarının olması (n=1), geçerlik ve güvenilirlikleri incelendiğinde farklı yapıların oluşması (n=1) olarak belirtilmiştir.

Örnek ifadeler:

"Kullanılan ölçeklerin eski olması ve benzer çalışmalarda aynı ölçeğin çok sık kullanılması, ayrıca kullanılan ölçeklerin madde sayısının çok olması." (K2)

"Anne-baba tutumlarını değerlendirmede kullanılan ölçme araçları, anne-babaların kendi bildirimlerine dayandığından çoğunlukla gerçekçi sonuçları bize sunmamakta gözlemlerimizle örtüşmeyen sonuçlar karşımıza çıkmaktadır." (K20)

Bir diğer sorun ise çalışmanın yapıldığı kurumlarda ölçeklerin ailelere ulaştırılmak istenmemesi ve durumu zorlaştırmaları (n=1) olarak belirtilmiştir.

Örnek ifadeler:

"Çalışmam sırasında anne babalar ile çalışılacağı için bazı okullar çalışmayı veli tepkilerinden korktuğu için kabul etmedi ve anne babalara ulaşmamı zorlaştırdı." (K12).

Tema 2: Karşılaşılan veya olası sorunları çözmek için alınan önlemler

Bu tema başlığı altında, katılımcılara anne-baba tutumları konusunda karşılaştıkları sorunları çözmek veya olası sorunları önlemek için neler yaptıkları sorulmuştur. Katılımcıların cevapları Tablo 2'de sunulmuş ve örnek ifadeler verilmiştir.

Tablo 2.

Araştırmacıların Anne-Baba Tutumlarını Belirlemede Olası Sorunları Çözüm İçin Neler Yaptıkları

	Çözüm İçin Yapılanlar	n	Katılımcı No	
Veri Toplama Öncesi	Kendini tanıtarak ölçeğin hangi amaçla doldurulmasının istendiğine ilişkin bilgilendirme/açıklama yapmak/dikkatli okumaları gerektiğini söylemek, bilgilendirme notları göndermek	7	K4, K5, K10, K11, K12, K17, K18	
	Sınıf öğretmeni aracılığıyla ölçme araçlarını anne-babalara göndererek özellikle takip etmesini rica etmek	3	K1, K6, K13	
	Madde sayısı nispeten az olan ölçme araçlarını kullanmayı tercih etmek	2	K1, K2	
	Hem anne hem de babadan ölçeği doldurması istenen durumda, bu durumu özellikle vurgulamak	1	K1	
	Ölçme aracı seçerken özen göstermek	1	K8	
	Uyarlama ölçeklerin orijinalini incelemek	1	K5	
	Yalnızca annelerle çalışmayı tercih etmek	1	K20	
	Yeni ölçek geliştirmek	1	K16	
	Veri Toplama Sırası	Ölçme aracını görüşme yaparak doldurmak	2	K2, K8
		Çalışmada karma deseni kullanmak	2	K14, K15
Ölçekleri anne-baba toplantısı yaparak orada doldurtmak		1	K3	
Ölçeği gönüllü olarak doldurmak isteyenlere vermek		1	K19	
Ölçeklerin doldurup geri getirilmesi için belli bir zaman aralığı vermek		1	K20	
Okuma-yazma bilmeyen ebeveynlere form maddelerini okuyarak cevabı işaretlemek		1	K10.	
Veri Toplama Sonrası	Ölçeklerin kendi örneklem grubuyla güvenilirlik çalışmasını yapmak	3	K3, K5, K12	
	Anne ve baba ölçeklerini karşılaştırarak birebir aynı olanları değerlendirme dışı tutmak	2	K4, K6	
	Ölçek doldurulduktan sonra ayrıca derinlemesine görüşme yapmak	1	K5	
Diğer	Herhangi bir müdahale şansım olmadı	2	K7, K19	

Tablo 2’de araştırmacıların anne-baba tutumlarıyla ilgili karşılaştıkları sorunları çözmeye veri toplama öncesi, veri toplama sırası ve veri toplama sonrasına yönelik tedbirler aldıkları görölmektedir. İlk sırada araştırmacıların veri toplama öncesi kendini tanıtarak ölçeğin hangi amaçla doldurulmasının istendiğine ilişkin bilgilendirme yaptıkları (n=7), bunu sınıf öğretmeninden destek almak (n=3), madde sayısı nispeten az olan ölçme araçlarını kullanmayı tercih etmek (n=2), hem anne hem de babadan ölçeği doldurması istenen durumda, bu durumu özellikle vurgulamak (n=1), ölçme aracı seçerken özen göstermek (n=1), uyarlaması yapılmış ölçeklerin orijinalini incelemek (n=1), yalnızca annelerle çalışmayı tercih etmek (n=1) ve yeni bir ölçek geliştirmek (n=1) izlemiştir.

Örnek ifadeler:

“Sınıf öğretmeniyle ortak çalışmakta önemli, çünkü velileri öğretmen tanıdığı için daha çok yardımcı oluyor.” (K13).

“Ebeveynin formu daha rahat yanıtlaması için alınan önlemler: Fiziksel koşulların uygunluğunun sağlanması-sessiz bir ortamda sandalyede oturarak doldurmasının sağlanması. Kalem, kağıt, masa ve sandalye gibi gerekli materyallerin sağlanması. Ebeveynin kendisine en uygun gelen yanıtı işaretlemesi gerektiği ... bilgisinin verilmesi.” (K10).

“Dolduracakları formun bilimsel çalışmalara ışık tutacağı ve onların da katkıda bulunarak bizlere yardımcı olmaları konusunda ricada bulunarak.” (K11).

“Karşılaştığım sorunları çözmek için velilere ölçeği kendilerinin cevaplamaları gerektiğini, eşlerinin yerine doldurmamalarını ve mutlaka geri getirmelerini, bu durumun benim için önemli olduğunu belirttim.” (K1).

Verilerin toplanması sırasında ölçme aracını görüşme yaparak doldurmak (n=2), karma deseni kullanmak (n=2), ölçekleri anne-baba toplantısı yaparak orada doldurtmak (n=1), ölçeği gönüllü olarak doldurmak isteyenlere vermek (n=1), ölçeklerin doldurup geri getirilmesi için belli bir zaman aralığı vermek (n=1) ve okuma-yazma bilmeyen ebeveynlere form maddelerini okuyarak cevabı işaretleme (n=1) gibi önlemler aldıkları görölmektedir.

Örnek ifadeler:

“Çalışmamızı karma desen olarak planladık ve ailelere kendi tutumlarını nasıl değerlendirdiklerini ve neden böyle düşündüklerini, bu tutumların avantajlarını ve dezavantajlarını sorduk.” (K14).

Verilerin toplanmasından sonra ise ölçeklerin kendi örneklem grubuyla güvenilirlik çalışmasını yapmak (n=3), anne ve baba ölçeklerini karşılaştırarak birebir aynı olanları değerlendirme dışı tutmak (n=2), ölçek doldurulduktan sonra ayrıca derinlemesine görüşme yapmak (n=1) şeklinde uygulamalar yaptıkları görölmektedir. İki katılımcı ise herhangi bir müdahale şansı olmadığını belirtmiştir.

Örnek ifadeler:

“Çalışma konusunun toplum tarafından tedirginlikle karşılanması sebebiyle yaşanacak veri kaybı önceden öngörüldü ve örneklem hesabı veri kaybı göz önünde bulundurularak yapıldı. Ayrıca normallik testleri yapıldı.” (K12).

“Ölçek uygulamak zorunda olunca söylediklerine güvenmek zorunda kaldık ve hiçbir önlem almadık.” (K7)

Tema 3: Anne-baba tutumlarının belirlenmesinde güvenilirliği artırmaya yönelik öneriler

Bu tema başlığı altında, katılımcılara anne-baba tutumlarının belirlenmesinde, daha güvenilir veriler elde edilebilmesi için önerilerinin neler olduğu sorulmuştur. Katılımcıların cevapları Tablo 3’te sunulmuş ve örnek ifadeler verilmiştir.

Tablo 3.

Araştırmacıların Anne-Baba Tutumlarıyla İlgili Verilerin Güvenirliğini Artırmaya Yönelik Önerileri

	Öneriler	n	Katılımcı No
Veri Toplama Öncesi	Anne-baba tutumlarının belirlenmesine yönelik yeni ölçekler geliştirilmesi	2	K3, K16
	Ölçümde daha kısa cevaplı sorular/ifadelerin kullanılması	1	K1
	Ölçme aracını doldurma karşılığı ücret ödenmesi	1	K2
	Nicel araştırmalar yerine nitel araştırmalara daha fazla yer verilmesi	1	K3
	Ölçeklerin derecelendirmesine dikkat edilmesi	1	K7
	Anne-babanın birlikte ve ayrı ayrı dolduracağı bir ölçme aracı kullanıp karşılaştırma yapılması	1	K19
	Tutum ifadelerinde birden fazla şık işaretleme şansı verilmesi	1	K20
Veri Toplama Aşaması	Nicel verilerin nitel verilerle desteklenmesi	9	K1, K5, K6, K8, K20, K11, K12, K14, K15
	Görüşme yapılması	3	K4, K8, K18
	Çocuklardan da veri toplanarak sağlama yapılması	3	K4, K5, K6
	Örnek olay senaryoları hazırlanarak/somut örnekler üzerinden ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi	3	K4, K8, K18
	Ölçeğin verilerek hemen orada doldurulmasının istenmesi	2	K7, K14
	Ebeveynlere katılımları ve konunun önemi hakkında önceden detaylı bilgilendirme yapılarak ikna edilmesi	2	K2, K20
	Ölçme araçlarını aynı kişilere birkaç kez gönderilmesi	2	K2, K19
	Anne-babaların sınıf içi etkinlikler ya da ev ziyaretleri sırasında değerlendirilmesi/gözlem	2	K10, K18
	Bir tutuma ilişkin maddelerin karışık olarak verilmeyip sırasıyla verilmesi	1	K17
	Hem anne hem de babaya farklı zamanlarda ölçeğin doldurtulması	1	K20

Tablo 3'te araştırmacıların anne-baba tutumlarına ilişkin daha güvenilir veriler elde edilmesi amacıyla veri toplama öncesi ve toplama aşamasına yönelik önerilerden buldukları görülmektedir. Veri toplamadan önce ilk sırada yeni ölçekler geliştirilmesi (n=2), kısa cevaplı sorular kullanılması (n=1), katılımcılara ücret ödenmesi (n=1), nitel araştırmalara daha fazla yer verilmesi (n=1), ölçeklerin derecelendirilmesine dikkat edilmesi (n=1), anne-babanın birlikte ve ayrı ayrı dolduracağı bir ölçme aracı kullanıp karşılaştırma yapılması (n=1) ve tutum ifadelerinde birden fazla şık işaretleme şansı verilmesi (n=1) izlemiştir.

Örnek ifadeler:

"Çalışmaların mutlaka karma desen olarak planlanmasını, ölçek ve görüşmelerin yanı sıra eğer imkân olursa mutlaka ailelerin gerçek uygulamalarının gözlenmesini öneriyorum." (K15).

"Soruların doğruluğu farklı sorularla sınanmalı. Ölçek maddelerinde beşli likert ya da 'kısmen' cevabı kullanılmamalı, çünkü 'hayır' cevabı yerine 'kısmen' cevabı işaretleniyor." (K7).

"Yeni ölçekler üretmek, ayrıca yüz yüze uygulama yapılması." (K16).

Veri toplama aşamasında ise nicel verilerin nitel verilerle desteklenmesini (n=9) önerdikleri görülmektedir. Bunu görüşme yapılması (n=3), çocuklardan da veri toplanarak sağlama yapılması (n=3), somut örnekler üzerinden değerlendirme yapılması (n=3), ölçeğin verilerek hemen orada doldurulmasının istenmesi (n=2), ebeveynlerin bilgilendirilerek ikna edilmesi (n=2), ölçme aracının aynı kişilere birkaç kez gönderilmesi (n=2), anne-babaların sınıf içi etkinlikler ya da ev ziyaretleri sırasında değerlendirilmesi (n=2), bir tutuma ilişkin maddelerin karışık olarak verilmeyip sırasıyla verilmesi (n=1) ve hem anne hem de babaya farklı zamanlarda ölçeğin doldurtulması (n=1) izlemiştir.

Örnek ifadeler:

"Anne ve babalarla uzun süreli gözlem ve görüşmeler yapılabilir." (K6)

"Doğal yollarla gözlem. Biliyorum çok zor, ama en azından yakın çevremizdeki anne ve babaları çok rahatlıkla objektif olarak gözlemleyebiliriz. Anket yöntemiyle yapılan çalışmada genellikle mükemmeli oynayan ebeveynle karşılaşıyoruz." (K11).

“Anne-baba tutumlarının incelenmesinde anne-babaların dolduracağı puanlamalı ölçekler yerine anne-babalar ve çocukları doğal ortamlarda gözlenebilir ya da bu ölçekler velilerle birebir görüşmeler ile araştırmacı tarafından doldurulabilir.” (K12).

“Çocuklardan veriler toplanabilir, konuyla ilgili çocukların yapmış olduğu resimlerden yararlanılabilir.” (K6)

“Kesinlikle ölçek ellerine verip doldurup getirmeleri istenmemeli, görüşme formu gibi verilir orada doldurması istenmeli anne-babadan.” (K7).

“Anne-baba tutumlarının belirlenmesinde, daha güvenilir veriler elde edilebilmesi için en iyi yol anne ve babayla birebir çalışabilmek, gruplar halinde alınıp ölçeği gözümüzün önünde doldurmalılar, anlamadıklarını en azından sorma ihtimalleri olur diye düşünüyorum.” (K13).

“Anne-baba tutumlarının belirlenmesinde ev ortamlarında ebeveynlerin aile tutumunun değerlendirilmesi (ev ziyaretleri) daha güvenilir veriler elde edebilmeyi sağlayacaktır.” (K10).

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmada, araştırmacılar veri güvenliğini olumsuz etkileyen sorunlara karşılaştıklarını ve bu soruların katılımcılar, veri toplama aracı veya kurum kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle katılımcıların verdikleri cevaplarda dürüst davranmamaları ve mevcut durum yerine ideal olduğunu düşündükleri ifadeleri işaretlediklerini veya babaların katılıma sıcak bakmadıklarını ifade etmişlerdir. Ölçeklerdeki ifadelerin anne-babaların kendi bildirimlerine dayalı olması, ölçeklerin geliştirme veya uyarlama tarihinin oldukça eski olması, uyarlama ölçeklerde çeviri hataları ve güvenilirlik katsayılarının düşük olması sorun olarak belirtilmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, alan yazında belirtilen tutum ölçeklerine yönelik sınırlılıklarla örtüşmektedir. Likert ölçeklerde, derecelerin orta noktasının bulunup bulunmayacağı, kategorilerin ne şekilde isimlendirileceği, her kategorinin isimlendirilip isimlendirilmeyeceği ve kategori sayısının ne olacağı gibi konularda tartışmalar uzun zamandır devam etmektedir (Akbaş, Aydoğdu ve Büyüköztürk, 2019). Likert türündeki ölçeklerin psikometrik özellikleri doğrultusunda, bu çalışmadaki tutum ölçekleriyle ilgili ortaya konulan sorunların ölçme araçlarının yapılarından kaynaklı olabileceği de düşünülebilir. Araştırmanın bulgularına göre, ölçeklerin geliştirilmesi ya da uyarlanmasında bazı eksikler bulunduğu, deneme uygulamasının ve geçerlik çalışmalarının gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği bilgilerinin belirtilmediği, kısaca araştırmacıların ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarına yeteri düzeyde ilgi göstermedikleri görülmüştür (Delice ve Ergene, 2015). Alan yazındaki bilgiler bu çalışma açısından değerlendirildiğinde, anne-baba tutum ölçeklerini uyarlama ve geliştirme çalışmaları sırasında karşılaşılan sorunlarla ilgili ölçeklerin yapılarına ve geliştirme/uyarlama çalışmalarına ilişkin gerekli analizlerin, uygulamaların eksiksiz ve doğru bir şekilde yapılması da göz önünde bulundurulabilir.

Çalışmada elde edilen, katılımcıların anne-babaların ölçeklerdeki ifadeleri cevaplama isteksiz davranmaları gibi güvenilirliği etkilediğini düşündükleri durumlar ölçme aracına ait özelliklerle ilişkili olabilir. Katılımcılar, kendi zihinsel veya fiziksel bozukluklarına yönelik hazırlanmış bir testte sonuçlardan doğabilecek olumsuzluklardan kendilerini korumak amacıyla çekingen davranabilir veya gerçeği yansıtmayan cevaplar verebilirler (Baştürk, 2014). Karabulut Demir ve Şendil (2008), iki ila altı yaş arası çocukların anne-babaları için geliştirdikleri Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ile ilgili sınırlılıklarda, ebeveynlerin kendi davranışlarına yönelik iç görülerinin yeterince gelişmemiş olabileceğini, bu nedenle de kişilerin kendilerini var olandan daha farklı bir şekilde gösterebileceklerini ifade etmiştir. Katılımcılara ilişkin yaş, öğrenim durumu, sosyokültürel düzey gibi pek çok etken göz önünde bulundurularak veri toplama yoluna gidilmesi gerektiği söylenebilir.

Çalışmada, katılımcıların sorunları önlemede karşılaştıkları veya karşılaşma olasılığı yüksek durumları tahmin ederek önlemler aldıkları, bunun için öncelikle katılımcıları bilgilendirme yolunu kullandıkları belirlenmiştir. Sonrasında ise sınıf öğretmeninden destek aldıklarını, madde sayısı az olan ölçme araçlarını tercih ettikleri ve yalnızca annelerle çalışmayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Verilerin toplama aşamasında görüşme yapmak, karma desen kullanmak, yapılan bir toplantıda formların doldurulmasını istemek, ölçeği gönüllü olanlara doldurtmak, bunun için belli bir süre tanımak vb. önlemler aldıkları; verilerin toplanmasından sonra güvenilirlik analizleri yapmak, samimiyetle doldurulmadığı düşünülen form verilerini değerlendirme dışı bırakmak gibi yollar izledikleri belirlenmiştir.

Anne-babaların, tutumların belirlenmesine yönelik çalışmaya dâhil edilmesinde çalışmanın nedeninin açıklanması, motivasyonlarının sağlanması, isimlerinin istenmediği ve verdikleri bilgilerin paylaşılmayacağına dair bilgi verilerek rahatlatılması, verilen formu doldurmaları için rahat oldukları bir zamanın seçilmesi önlemleri alınabilir (Kan, 2006b). Güvenilir verilerin sağlanmasında, kişisel görüşlerin alınması dışında farklı veri toplama yöntemlerinden yararlanılabilir veya birden fazla yöntem bir arada kullanılarak verilerin güvenilirliği sınanabilir. Anne-babaların çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarının belirlenmesinde, kendi kişisel görüşlerinin kalem-kâğıt testiyle sorulması yanında konuyla ilgili görüşme yapılabilir veya çocuklarıyla etkileşimleri sırasında gözlenebilir. Görüşme, gözlem yapılamayan durumlarda kullanılmakta olup duygular veya niyetler, geçmişte yaşanan davranışlar ve gözlemcinin içine giremediği durumlar gözlenemediğinde görüşme yapılması gerekmektedir (Turan, 2013). Görüşme ve gözlem sırasında insanların kendilerini rahat hissetmemeleri, tüm

konuları konuşmak istememeleri gibi faktörlerin olumsuz etkileri söz konusu olabilir. Bunun yanında, verilerin güvenilirliğini etkileyecek şekilde görüşmeci veya gözlemciden kaynaklanan hatalar da ortaya çıkabilir. Ayrıca analizleri yapabilmek için görüşme ve gözlem sonuçlarının detaylı şekilde kaydedilmesi ve yorumlanması gerekir (Özen ve Yalçın, 2013). Buna göre, katılımcıların veri toplamada nicel ve nitel verilerin birlikte kullanılması önerisinin daha güvenilir veriler elde edilmesine, hataların en aza indirgenmesine katkı sunacağı söylenebilir.

Çalışmada, katılımcıların anne-baba tutumlarına ilişkin daha güvenilir veriler elde etmek için ilk sırada nicel ve nitel verilerin birlikte kullanılması, gözlem ve görüşmelerden yararlanılması, ayrıca çocuklarla da görüşülmesi, örnek durumlar verilmesi, formun eve gönderilmeyip hemen doldurulmasının istenmesi, kısa cevaplı sorular olmasına özen gösterilmesi, yeni ölçekler geliştirilmesi, katılım karşılığında ücret ödenmesi gibi önerilerinin olduğu görülmüştür.

Alan yazında, bireylerin ebeveynlik tutumlarının, geliştirilen çok çeşitli ölçme araçlarıyla nicel olarak belirlendiği görülmektedir (Dirik vd., 2015; Ural vd., 2012; Diken vd., 2009; Önder ve Gülay, 2009; Demir ve Şendil, 2008; Soygüt vd., 2008; Yılmaz, 2000; Öner, 1996; Özdemir, 1991). Araştırmalarda, araştırmanın konusuna uygun metodolojiyi belirlemek önemlidir. Hiçbir metodoloji tek başına güçlü bir şekilde bir konuyu inceleyemez (Ekiz, 2003). Tek bir veri kaynağı olarak sadece kişilerden alınan bilgilere dayalı çalışmalarda bazı sınırlılıklar olabilir (Ramey, 2002). Waller ve meslektaşları (2012), ebeveynlik tutumlarının belirlenmesinde kullanılan kendi kendine bildirim veya gözlem gibi bireysel değerlendirmeye dayalı tekniklerin çeşitli sınırlılıkları barındırabildiğini ifade etmişlerdir. Doğrudan gözlem, ankete göre daha güçlü veriler sunabilse de zaman alıcı ve pahalı olması, ebeveynlerin gözlemciye tepkileri ve doğal olmayan davranışlar sergilemeleri sınırlılık olarak görülebilir. Bu nedenle araştırmalara ebeveynliğin ilişkisel, bilişsel ve duygusal boyutlarının daha dâhil edilmesinin faydalı olabileceğini, ebeveynliğin daha geniş kapsamlı özelliklerinin değerlendirilmesini sağlayan önlemlere gereksinim olduğu belirtilmiştir. Waller ve meslektaşları (2014), bir araştırmalarında, anne-baba tutumlarını ev ortamında gözlem yaparak ve ebeveynlerin konuşmalarının özel bir teknikle kodlayarak anne-baba tutumlarını belirlemişler ve bu tekniklerin, ölçmenin güvenilirliğini arttırdığını ifade etmişlerdir. Özyürek (2018) anne ve babaların tutumlarının tam olarak farkında olamayabileceğinden ve kendilerini objektif değerlendiremeyeceğinden hareketle çalışmada hem anne-babanın kendi bildirimini hem de anne-babanın birbirini gözlemine dayalı tutum ölçeği kullanmıştır. Bu açıdan bakıldığında anne-baba tutumlarının belirlenmesinde nitel ve nicel verilerin bir arada kullanılması daha güvenilir bilgiler sunabilir.

Bilimsel bir verinin doğru yorumlanabilmesi için olabildiğince hatasız bir ölçme gerekmektedir. Eğitim ve psikoloji bilim alanları gibi sosyal bilimlerdeki ölçümlere mutlaka belli oranda hata karışabilmektedir. Sosyal bilimler alan araştırmalarında, gerçek ölçme sonuçları doğrudan elde edilemeyip ölçülen sonuçlar yardımıyla kestirilmeye çalışılır. Bu aşamada ölçme sonucuna karışan hatalar ölçme yapan kişiden, ölçme aracından, ölçme yönteminden, ölçme ortamından, ölçme yapılan nesne veya bireyin bu etkenlerle etkileşimlerinden vb. kaynaklanabilir (Kan, 2006b). Anne-babaların çocuklarına yönelik tutumlarını belirtmelerinde heyecan ve stres gibi kişisel faktörler yanında, anne-babalık özelliklerinin olumsuz değerlendirileceğine ilişkin endişeleri veya tutumlarını ortaya koyan davranışlarını doğru olarak betimleyememeleri nedeniyle hata oranı artabilir. Bu nedenle, anne-babaların çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarının belirlenmesinde değerlendirme/takdir etmeye dayalı ölçümler yapılabilir, bireyin sözel olmayan davranışları, sözel davranışları, jest ve mimikler gibi dolaylı okunabilen ipuçları, gözlem ve görüşmeler, kişisel belgeler, yapılandırılmış uyarıcılara verilen tepkiler yoluyla veri toplanabilir. Diğer veri toplama yöntemleri ise standart ölçekler veya araştırmacıların amaca yönelik oluşturdukları ölçüm setleridir (Bayat, 2014). Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarını konu alan Türkiye’de yapılan lisansüstü çalışmaların meta analizinde, anne-baba tutumlarının belirlenmesinde genellikle tutum ölçeklerinin kullanıldığı saptanmıştır (Şalçı, Sağlam ve Derici, 2018).

Anne-baba tutumlarına yönelik güvenilir sonuçlar elde edebilmek için araştırma öncesi, veri toplama sırası ve sonrasında bazı önlemler alınabilir. Bu konuda araştırma sonuçları ve alan yazın ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Anne-baba tutumlarının belirlenmesinde kullanılacak ölçme aracının olabildiğinde açık, anlaşılır ve yeterli sayıda maddelerden oluşmasına özen gösterilebilir. Ölçme aracının özelliğine göre, yalnızca çalışmanın amaçlarına hitap eden alt boyutlar/maddeler kullanılarak madde sayısının fazla olmasından kaynaklanan sorun azaltılabilir. Örneğin; anne-baba tutumlarının belirlenmesine yönelik bir çalışmada PARI kullanılacaksa Ev Kadınlığını Reddetme alt boyutuna ilişkin maddeler kullanılmayabilir.
- Ölçeğin doldurulması süresini en aza indirmek için, anne-babalara ait kişisel bilgilerin sorgulandığı kısımda hangi değişkenlerden yararlanılacaksa yalnızca o değişkene ilişkin bilgiler sorulabilir. Örneğin; anne-baba tutumlarıyla anne-babanın mesleği arasındaki farkın incelenmeyeceği bir çalışmada anne-baba mesleğine ilişkin bilgi istenmesine gerek yoktur.
- Türk kültürüne özgü ve/veya daha yeni bir tarihte geliştirilmiş ölçme araçları kullanılabilir.
- Anne-babaların çalışmaya gönüllü katılımına özen gösterilebilir ve samimi cevaplar vermeleri için teşvik edilebilir.
- Anne-babalar çalışmanın hangi amaçla yapılacağı ve verdikleri bilgilerde isminin geçmeyeceği veya hangi amaçla kullanılacaksa o amaç dışında başka bir yerde kullanılmayacağı konusunda yazılı veya sözlü olarak bilgilendirilebilir.

- Ölçme aracını eve gönderilmek yerine anne ve babalardan okula geldikleri bir zaman diliminde doldurmaları istenebilir. Bunun için bir toplantı düzenlenebilir.
- Okuma-yazma problemi olan anne-babalara ifadeler okunup verdiği cevaplar işaretlenerek formu doldurmasında destek olunabilir.
- Okuma konusunda pek istekli olmayan toplum yapısı ve son zamanlarda teknoloji/sosyal medya ilgisindeki artış düşünüldüğünde, veri toplamada teknolojiden yararlanılabilir. Bireyler akıllı telefonları aracılığıyla, kendilerine gönderilen bir formu online ortamdaki herhangi bir boş madde bırakmadan doldurabilirler.
- Ölçme aracı çocuğun devam ettiği kurum ve özellikle sınıf öğretmenleri aracılığıyla aileye gönderiliyorsa, kurum/öğretmen konunun önemi hakkında bilgilendirilerek katılımın sağlanması ve ölçme araçlarının geri dönüşü için destek istenebilir.
- Ölçme araçlarına güvenirliliği test eden maddeler ekleyerek ve ölçme araçları farklı zaman dilimlerinde tekrar uygulanarak verilerin tutarlılığı kontrol edilebilir.
- Benzer özellikleri ölçen, iki farklı ölçme aracının doldurulması istenerek verileri karşılaştırma yoluna gidilebilir.
- Anne-baba tutumlarının belirlenmesinde nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılabilir. Anne veya babalara çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin pek çok çalışmada ölçme aracında verilen ifadelerle kendilerini değerlendirmeleri istenmektedir. Oysa bir başkasının gözüyle sergilenen tutum farklı algılanabilir. Bu nedenle, farklı ölçüm yöntemlerinden yararlanılabilir. Anne-babaların kendilerini değerlendirmeye yönelik beyanı, bir başkasının anne-babaları değerlendirmesi, gözlem ve görüşme gibi yöntemlerin bir arada kullanılması önerilebilir. Araştırmacının anne-baba tutumlarını gözlemlemesi imkânsız veya güç olduğundan anne veya babanın birbirlerinin çocuk yetiştirme tutumlarını değerlendirmeleri istenebilir. Bireysel görüşmeler yapılarak gerçek durumun tespit edilmesi sağlanabilir. Okulda öğretmen görüşlerinden yararlanılabilir.
- Verilerin güvenirliliği istatistiksel analizlerle değerlendirilebilir. Güvenirliliği olumsuz etkileyen formlar değerlendirme setinden çıkarılabilir.
- Veri analizinde hangi analiz tekniklerinden yararlanılmasının uygun olacağı, analizin nasıl yapılacağı ve sonuçlarının nasıl yorumlanacağı uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle, veri analizi konusunda uzman kişilerin desteğinden yararlanılması gerekir.

Sonuç olarak, çocuğun büyüme ve gelişmesinde anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Değişen yaşam koşullarının anne-baba tutumları üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak anne-baba tutumlarına yönelik yeni ölçme araçlarının geliştirilmesine gereksinim duyulduğu söylenebilir. Yıllar öncesinde anne-babanın çocuğun isteklerini dikkate alarak davranışta bulunması aşırı hoşgörülü bir tutum ifadesiyken bugün bu durum demokratik tutum ifadesi olarak nitelendiriliyor olabilir. Ayrıca alan yazında yer alan ölçme araçlarının verilen ifadelerle katılım düzeyini belirlemek tarzında olduğu görülmektedir. Olaylara nasıl bakıldığının örnekler üzerindedir. Olaylara nasıl bakıldığının ve açık uçlu ifadelerle değerlendirmesini sağlayan araçlar geliştirilebilir. Örneğin; "Karar alırken çocuğumun görüşlerini dikkate alırım" ifadesine anne-babanın katılım düzeyini işaretlemesi yerine "Çocuğunuza kışık bir bluz alacaksınız nasıl bir yol izlersiniz?" gibi sorular kullanılarak verilen cevaplar üzerinden tutuma ilişkin yorumlar yapılabilir. Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin verilerin güvenirliliğinin yüksek olması, çocuğun gelişimi ve aile içi ilişkileri olumlu yönde etkileyecek bilimsel çalışmalara ışık tutacaktır. Bu çalışmada, konuyla ilgili çalışma yapan araştırmacıların anne-babalardan elde edilen verileri orta düzeyde güvenilir buldukları görülmüştür. Ölçme aracı, veri toplama modeli, verilerin toplanması öncesi, veri toplama sırası ve sonrasında alınacak önlemlerle güvenirliliğin artırılması sağlanabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırma için Karabük Üniversitesi 26/01/2016 tarih ve 2016/02 toplantı karar yazısıyla etik kurul onayı alınmıştır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarların makaleye katkı oranı ortaktır (%50-%50).

Çıkar Beyanı

Çalışma kapsamında, başka bir birim veya kurumla herhangi bir çıkar ilişkisi söz konusu değildir.

5. KAYNAKÇA

- Akbaş, U., Aydoğdu, Ş. ve Büyüköztürk, Ş. (2019). Farklı ortamlarda uygulanan likert tipi ölçek ile metrik ölçeğin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Advance online publication. doi: 10.16986/HUJE.2019050088.
- Annells, M. (2006). Triangulation of qualitative approaches: hermeneutical phenomenology and grounded theory. *Journal of Advanced Nursing*, 56(1), 55-61.
- Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi (UBSBİD)*, 2(2), 1-12.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 570-585.
- Baloğlu, B. (1997). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*. İstanbul: Der.
- Baştürk, S. (2014). Ölçme araçlarının taşınması gereken nitelikler. S. Baştürk (Ed.), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (ss. 21-54). Ankara: Nobel.
- Bayat, B. (2014). Uygulamalı sosyal bilim araştırmalarında ölçme, ölçekler ve "likert" ölçek kurma tekniği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 1-24.
- Baykul, Y. (2000). *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi ve Uygulaması*. Ankara: ÖSYM.
- Bhattacharjee, A. (2012). *Social Sciences Research: Principles, Methods, and Practices*. University of South Florida Scholar Commons Textbooks Collection. https://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=oa_textbooks. Erişim tarihi: 27.01.2019.
- Ceylan, Ö. (2017). *Anne baba tutumları ile çocuğun sosyalleşme süreci arasındaki ilişki: Okul öncesi örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Cheliotis, G., Lu, X. & Song, Y. (2015). Reliability of data collection methods in social media research. *Proceeding of the Ninth International AAAI Conference on Web Social Media*, 586-589.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. (Çeviri Editörleri: M. Bütün, S. B. Demir). Geçerlik ve değerlendirme standartları. (Çev. O. Birgin), (ss. 243- 269) (3. Baskıdan çeviri). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çakırlı, N. (2017). *Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları ile 5-6 yaş aralığındaki çocukların özgüven düzeyinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC.
- Çakmur, H. (2012). Araştırmalarda ölçme-güvenirlilik-geçerlik. *TAF Perventive Medicine Bulletin*. 11(3), 339-344.
- Delice, A., ve Ergene, Ö. (2015). Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarının incelenmesi: Matematik eğitimi makaleleri örneği. *Karaelmas Journal of Educational Sciences* 3, 60-75.
- Daggett J, O'Brien M, Zanolli K, & Ekiz Peyton V. (2000). Parents' attitudes about children: Associations with parental life histories and child-rearing quality. *Journal of Family Psychology*. 14, 187-199.
- Demir, E. K. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Diken, Ö., Topbaş, S. ve Diken, İ. H. (2009). Ebeveyn Davranışını Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ) ile Çocuk Davranışını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ)'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(2), 41-60.
- Dirik, G., Yorulmaz, O. ve Karancı, A. N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(3) 123-130.
- Drost, E. A. (2011). Validity and reliability in social science research. *Education Research and Perspectives*, 38(1), 105-123.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş, Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri*. Ankara: Anı.

- Ercan, İ. ve Kan, İ. (2006). Ölçme ve ölçmede hata. *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(1), 51-56.
- Erkan, S. (2013). Aile ve aile eğitimiyle ilgili temel kavramlar (Ed.: Z. F. Temel) *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*, (ss: 3-43). Ankara: Anı.
- Görücü, A. ve Karakuş, N. (2017). Anne tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, 316-326.
- Johnson, B. ve Christensen, L. (2014). Educational research, quantitative, qualitative, and mixed approaches (Çev. Ed.: S. B. Demir) *Eğitim Araştırmaları, Nicel, Nitel ve Karma Yaklaşımlar* (4. baskıdan çeviri). Ankara: Eğiten.
- Kan, A. (2006a). Ölçmenin temel kavramları (Ed.: H. Atılğan) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, (ss: 2-22). Ankara: Anı.
- Kan, A. (2006b). Ölçme araçlarında bulunması gereken nitelikler (Ed.: H. Atılğan) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, (ss: 87-138). Ankara: Anı.
- Karabulut Demir, E. ve Şendil G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2009). Reliability and validity of parenting styles & dimensions questionnaire. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 508-514.
- Öner, N. (1996). Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler, Bir Başvuru Kaynağı, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Özdemir, A. (1991). *A study on the effectiveness of mother training on mothers*. Master of arts, Boğaziçi University, İstanbul.
- Özen, H. ve Yalçın, M. (2013). Dikkatli bir gözlemci olmak (Çev. Ed.: S. Turan) *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, Ankara: Nobel.
- Özgüven, İ. E. (2012). Bireyi Tanıma Teknikleri, (Sekizinci basım). Ankara: Nobel.
- Özyürek, A. (2018). Anne-Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Üç Farklı Ölçek Geliştirme Çalışması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2), 659-576.
- Pekkarakaş, E. (2010). 3-6 yaş çocukların babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Ramey, S. (2002). The science and art of parenting. J. G. Borkowski., L. S. Ramey & M. Bristol-Power, (Ed.), *Parenting and the child's world: Influences on academic, intellectual and social-emotional development* (pp. 47-71). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atli, S. ve Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991.
- Soygüt, G., Çakır, Z. ve Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young ebeveynlik ölçeğinin psikometrik özelliklerini ilişkin bir değerlendirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 17-30.
- Şalçı, O., Sağlam, C. ve Derici, S. (2018). Türkiye'de yapılan anne-baba çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel sayı(4)*, 78-87.
- Tan, Ş. (2008). *Öğretimde Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara: Pegem Akademi.
- Turan, S. (2013). Görüşmelerin etkin yönetimi. (Çev. Ed.: S. Turan) *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, Ankara: Nobel.
- Ural, O., Güven, G., Azkeskin, K. E. ve Kılıç, M. (2012). Çocuklarımızı nasıl yetiştiriyoruz? 12 ilden aileler ve 5-6 yaşındaki çocukları, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi "Okul Öncesi Eğitimde Farklı Yaklaşımlar ve Kültürlerarası Bakış"* (ss.15-23), 12-15 Eylül. Adana.
- Waller, R., Gardner, F., Dishion, T. J., Shaw, D. S. & Wilson, M. N. (2012). Validity of a brief measure of parental affective attitudes in high-risk preschoolers. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40(6), 945-955.

Waller, R., Gardner, F., Viding, E., Shaw, D. S., Dishion, T. J., Wilson, M. N. & Hyde, L. W. (2014). Bidirectional associations between parental warmth, callous unemotional behavior, and behavior problems in high-risk preschoolers. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 42(8), 1275-1285.

6. EXTENDED ABSTRACT

Scientific studies aim to answer what, why, when, where and how questions, and to obtain findings that would contribute to society and science. While it is more likely to control the effect of several variables in scientific, especially in experimental studies, social science research could be affected by various variables, both individual and environmental. Thus, it could be argued that it is difficult to collect reliable data in the determination of parenting attitudes. Collecting reliable data in the determination of parenting attitudes is a factor that would affect the results of scientific studies on the topic.

The present study aimed to assess the difficulties experienced by the faculty members who study parenting attitudes and their views on improving the reliability of the related data. Based on the main objective of the study, the following research questions were identified: "What are the problems experienced by the researchers in the determination of parenting attitudes? What are the measures adopted by the researchers to resolve the problems they encounter in their studies? And "What are the recommendations of the researchers to improve the reliability of parental attitudes?"

In the present qualitative study, the author attempted to reach 34 individuals who were conducting post-graduate studies on parental attitudes and the study group included 10 teachers/faculty members with post-graduate theses and conducted academic studies on the topic and 10 academicians employed in a university. The study group included a total of 20 individuals.

The data were collected with open-ended questions. The data were analyzed with the descriptive analysis method. The participants were assigned a code between K1 and K20. The participant responses were analyzed separately, and the similar responses were grouped. The grouped responses were considered as the study themes. Participation rates of the participants in the codes were indicated numerically and direct participant quotes were also included to establish validity.

As a result, it has been determined that the situations that will negatively affect the reliability encountered in the researches are caused by parents, measurement tools and institutions. It was determined that the most significant problem was the insincere responses of the parents that they indicated the response they considered most adequate/ideal instead of their actual attitudes, and especially the refusal of the fathers to respond to the questions. The facts that parental attitudes based on the related scales were dependent on the self-report of the parents, these scales are quite old, translation mistakes and low reliability of the adapted scales were determined as the other problems. It was also determined that the participants estimated the situations that they faced or could face in resolving the problems and took precautions and for this purpose, they initially used the method of informing the participants. They stated that they received support from the classroom teachers, they preferred the measurement tools with low number of items, and they preferred to work only with mothers. They stated that they took precautions such as conducting interviews during the data collection stage, adopting a mixed design, asking the participants to complete the forms in a previously organized meeting, including only volunteering participants, allowing the participants to complete the forms within a certain period of time, etc., and after collecting the data, they adopted methods such as conducting reliability analysis and excluding the form data that they considered insincere. To collect more reliable data on parental attitudes, the participants recommended the use of both quantitative and qualitative data, conducting observations and interviews, interviewing the children in addition to the parents, providing example cases, requesting immediate completion of the form instead of allowing the respondents to take the forms home, prioritizing short-answer questions, development of new scales, and payment of fees for participation.

Parents are the immediate and most important environment in child development. Parental attitudes define the parent-child interaction in various situations and affect the development of the child by guiding parental practices associated with the children. Although attitudes vary based on changing living conditions, identification of the parental attitudes and behavior towards children will always be important. Thus, certain measures should be adopted to ensure the reliability of the data collected in these studies. Certain measures include explaining the aim of the study, motivating the participants, informing the participants that their names and the information they would provide will not be shared with other parties, and selecting a suitable time to complete the forms. Furthermore, different data collection methods could be used in addition to obtaining personal views, or the reliability of data could be tested with multiple methods. Parents could be observed when they interact with their children.

In studies, it is important to determine the adequate methodology for the study topic. No methodology alone could strongly analyze a topic. It is possible to minimize the errors that could interfere with the measurement results with measures such as technology use, conducting careful and meticulous measurements, and conducting measurements at an appropriate time and space. Combining qualitative and quantitative data in a study may lead to more reliable information. A mother responding to questions on father's attitudes towards the child and a father responding to questions on mother's attitudes towards the child on the scale based on their observations could allow analysis with a different perspective.

In conclusion, parental attitudes towards parenting play an important role in the growth and development of the child. The high reliability of the data on parental attitudes towards parenting would shed light on scientific studies that would positively affect child development and familial relations. Reliability could be improved with the measurement instrument, data collection model, and measures that could be taken before, during and after the data collection stages.